

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle valtioneuvoston kirjelmästä ja jatkokirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävästä toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen)

Kirjelmien perusteella saa hyvän käsityksen direktiiviehdotuksen tavoitteista. Suomen kannalta olennaiset asiat ja keskeiset ehdotukset on kuvattu selkeästi. Keskeiset vaikutukset on käsitelty pääosin perusteellisesti.

Keskeisimmät kehittämiskohteet jatkovalmisteluun

- i) Direktiivin kansallisen liikkumavaran käyttöä tulee kuvata tarkemmin asian käsittelyn edetessä. Lisäksi asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata selkeästi, mitkä velvoitteet tulevat direktiiviehdotuksesta ja mitkä jostakin sektorikohtaisesta säädöksestä, jotta sääntelykokonaisuus säilyisi ymmärrettävänä.
- ii) Kirjelmistä ei käy selkeästi ilmi, minkä sektorin yrityksiin direktiivin velvoitteet erityisesti kohdistuvat. Millaiset yritykset esimerkiksi jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle? Lisäksi tulisi kuvata esimerkein, missä maissa tai alueilla suomalaisilla yrityksillä on toimintaa, joissa direktiivin velvoitteilla on erityisesti merkitystä ja miten työlästä näiden velvoitteiden täyttäminen on.

1. U-kirjelmän ja jatkokirjelmän tavoite

Esityksen sisältöä on kuvattu tarkemmin valtioneuvoston kirjelmässä U 35/2022 vp sekä jatkokirjelmässä UJ 33/2022 vp.¹ Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus U-kirjelmän ”ehdotuksen tavoite” -jaksosta.

EU:n yritysvastuudirektiivin tavoitteena on lisätä ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ympäristönsuojelua. Lisäksi tavoitteena on luoda unionissa toimiville yrityksille tasavertainen kilpailukenttä. Sääntelyllä myös

¹ U 35/2022 vp ja UJ 33/2022 vp ovat saatavissa eduskunnan verkkosivuilta.

vältetään eri jäsenvaltioiden kansallisesta sääntelystä aiheutuvaa sääntelykentän pirstaloitumista. Komission mukaan yritysten vapaaehtoiset toimet eivät vaikuta johtaneen laajamittaisiin parannuksiin yritysten haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten osalta.

2. Arvio kirjelmistä ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että kirjelmissä on yleisellä tasolla kuvattu ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ympäristönsuojelun puutteita koskevia ongelmia ja miksi siihen kaivataan EU-tason ratkaisua. U-kirjelmässä olisi voitu kuitenkin lyhyesti kuvata, mihin ongelmiin direktiivillä erityisesti halutaan puuttua. Direktiiviehdotuksen tavoite ja ehdotuksella tavoiteltavat hyödyt on kuvattu selkeästi. **Arviointineuvosto toteaa**, että U-kirjelmässä on tuotu esille kansainväliset sopimukset, joiden pohjalta direktiivin velvoitteet määräytyvät. U-jatkokirjelmässä on konkretisoitu jonkin verran sitä, mitä haitalliset vaikutukset voivat olla.

Kirjelmien perusteella saa käsityksen, että Suomessa asiaa on valmisteltu laajapohjaisesti.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että kirjelmistä on esitetty selkeästi Suomen tavoitteet, keskeiset ehdotukset ja asiat, joihin halutaan muutosta. Kirjelmistä käy ilmi, miten ehdotuksen käsittely on edennyt Suomelle olennaisten asioiden kannalta ja se, että neuvotteluissa on saavutettu Suomen kannalta myönteisiä ratkaisuja. Esimerkiksi eläkeyhtiöiden kohtelu vastaa kirjelmien perusteella Suomen kantaa.

Arviointineuvosto katsoo, että kirjelmien perusteella direktiiviehdotuksessa on kansallista liikkumavaraa ja sitä on tarkoitus myös käyttää. Kansallisen liikkumavaran käyttökohteita tulee tarkentaa asian käsittelyn edetessä.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

2.2.1 Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Arviointineuvosto katsoo, että aiheen osalta tulevassa sääntelyssä tulisi huomioida, voivatko direktiivistä aiheutuvat kustannukset yrityksille nostaa lopputuotteiden hintaa kuluttajille.

2.2.2 Vaikutukset yrityksiin

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että kirjelmissä on kuvattu EU-tason euromääräisiä kustannuksia. Kirjelmistä ei kuitenkaan ilmene, miten nämä kustannukset jakautuvat jäsenmaittain tai onko tällaista arviota ylipäänsä mahdollista antaa tässä vaiheessa.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että kirjelmissä on arvioitu suomalaisille yrityksille aiheutuvia sääntelykustannuksia ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvien yritysten lukumäärää. Sääntelykustannusten

arvioinnissa on hyödynnetty työ- ja elinkeinoministeriön sääntelytaakkalaskuria, jonka mukaan suurelle yritykselle voisi aiheutua sääntelystä noin 390 000–460 000 euron kertaluonteiset kulut ja 220 000–290 000 euron toistuvat vuosittaiset kulut. **Arviointineuvosto suosittelee**, että sääntelytaakkalaskuria hyödynnettäessä olisi hyvä avata, millä tavalla laskuria on käytetty, jotta asiasta kiinnostuneet saavat paremman käsityksen laskelmien perusteena olevista luvuista.

Arviointineuvosto katsoo, että kirjelmistä jää hieman epäselväksi, minkä sektorin yrityksiin direktiivin velvoitteet erityisesti kohdistuvat ja miten direktiivi vaikuttaa yritysten nykytilaan. Millaiset yritykset esimerkiksi jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle?

U-kirjelmässä todetaan, että sääntelyllä olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia suomalaisten yritysten ja viranomaisten toiminnalle. **Arviointineuvosto katsoo**, että asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata, missä maissa tai alueilla suomalaisilla yrityksillä on toimintaa, joissa direktiivin velvoitteilla on erityisesti merkitystä. Asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata käytännön esimerkkejä velvoitteista ja miten työlästä velvoitteiden täyttäminen on.

Monilla kansainvälisillä yrityksillä on käytössään erilaisia sertifikaatteja, ohjelmia tai omavalvontaa ihmisoikeus- ja ympäristönäkökohtien edistämiseksi yrityksen toiminnassa. **Arviointineuvosto katsoo**, että kirjelmistä jää epäselväksi, millainen merkitys itsesääntelyllä on direktiivin velvoitteisiin verrattuna. Voivatko direktiivin velvoitteet olla osin päällekkäisiä yrityksillä jo käytössä olevien itsesääntelykeinojen kanssa?² Miten merkittävä vaikutus direktiivin velvoitteilla käytännössä on?

Direktiiviehdotuksen mukaan direktiivi edistää kilpailun tasapuolisuutta. **Arviointineuvosto katsoo**, että kirjelmistä jää kuitenkin epäselväksi kansalliseen liikkumavaran käyttöön ja täytäntöönpanoon liittyvät haasteet. Voiko jäsenmaiden liikkumavara johtaa kansallisten säännösten merkittävään poikkeamiseen toisistaan, jolloin kilpailun tasapuolisuus ei toteudu?

U-kirjelmässä tuodaan esille, että pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuudet otetaan huomioon sääntelyssä. **Arviointineuvosto katsoo**, että asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata, mitä tämä tarkoittaa käytännössä.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

U-kirjelmässä todetaan, että Suomessa ei ole olemassa sellaista viranomaista, jonka tehtäviin uusi direktiivin mukainen valvontatehtävä luontevasti istuisi. Kirjelmän mukaan valvontatehtävä olisi tarkoituksenmukaista antaa erikseen perustettavalle uudelle viranomaiselle. **Arviointineuvosto katsoo**, että asian jatkovalmistelussa tulisi arvioida direktiivin velvoitteiden noudattamista valvovan kansallisen

² Arviointineuvosto ymmärtää, että maailmanlaajuisesti on olemassa paljon erilaisia sertifikaatteja, ohjelmia ja omavalvontakeinoja ja näistä kaikista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä yksityiskohtaista vertailua. Direktiivin velvoitteiden päällekkäisyyttä näihin itsesääntelykeinoihin voisi mahdollisuuksien mukaan tarkastella joidenkin esimerkkien kautta.

viranomaisen perustamisesta aiheutuvia kustannuksia sekä viranomaisen toiminnasta aiheutuvia jatkuvaluonteisia kustannuksia. Lisäksi tulisi perustella, miksi valvontatehtävä ei sovellu jonkin olemassa olevan viranomaisen tehtäväksi.

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa voisi tuoda esille, millaisia konkreettisia ihmisoikeusvaikutuksia voi olla sellaisissa kolmansissa maissa, joissa suomalaiset yritykset toimivat. Tällaisten vaikutusten havaitseminen voi olla vaikeaa, minkä vuoksi olisi hyvä pohtia etukäteen sopivia mittareita näiden vaikutusten arviointiin.

U-kirjelmän mukaan Euroopan komissio on Euroopan vihreän kehityksen ohjelman myötä antanut tai antamassa direktiiviehdotuksen ohella muuta sektorikohtaista lainsäädäntöä, jotka sisältävät huolellista toimintaa koskevan ulottuvuuden. Sääntelyt liittyvät akkuihin, metsäkadon torjuntaan, kestävyysraportointiin, kestäviin tuotteisiin ja pakkotyön torjuntaan. Asianmukaista huolellisuutta koskeva direktiiviehdotus on luonteeltaan yleissäädös suhteessa mainittuihin sektorikohtaisiin ehdotuksiin.

Arviointineuvosto katsoo, että asian jatkovalmistelussa tulisi kuvata selkeästi, mitkä velvoitteet tulevat direktiiviehdotuksesta ja mitkä jostakin sektorikohtaisesta säädöksestä, jotta sääntelykokonaisuus säilyisi ymmärrettävänä.

3. Muut asiat

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu valtioneuvoston kirjelmästä (U 35/2022 vp) ja jatkokirjelmästä (UJ 33/2022 vp) komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusveloitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen), jotka työ- ja elinkeinoministeriö on antanut eduskunnalle. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että kirjelmien perusteella saa hyvän käsityksen direktiiviehdotuksen tavoitteista ja Suomelle olennaisista asioista. Keskeisistä olennaisista vaikutuksista saa riittävän käsityksen.

Arviointineuvosto ymmärtää, että asian jatkovalmistelussa moni asia vielä tarkentuu, mutta **arviointineuvosto suosittelee**, että edellä esitetyt kehittämissuositukset otetaan tarkemmissa vaikutusarvioinneissa huomioon.

Helsingissä 23. helmikuuta 2023

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

LAINSÄÄDÄNNÖN
ARVIOINTINEUVOSTO

Essi Römpötti

Erityisasiantuntija, arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001